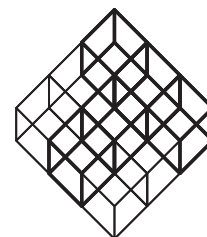

Fornyings- og
administrasjonsdepartementet
Pb 8004 dep
0030 Oslo

Teknologirådet

Vår ref.: 54.09
Deres Ref.: 200900158
Dato: 20.08.09

Høringsuttalelse til NOU 2009:1 Individ og integritet

Personvernkomisjonens rapport er et positivt og viktig bidrag som gir en tiltrengt oversikt over personvernutfordringer i det norske samfunnet i dag.

I rapporten kommer Personvernkomisjonen med en rekke kloke anbefalinger, og Teknologirådet vil gjerne stille seg bak disse. Vi vil her trekke fram noen områder som vi er spesielt opptatt av:

Anonymitet i vegtrafikken

Det er i løpet av de siste årene i praksis blitt umulig å ferdes anonymt på norske veier, og trenden går mot større utbredelse av automatiserte registreringer, elektroniske billetter og bruk av sensorer og registreringsteknologi i kjøretøy.

Personvernkomisjonens viktigste anbefaling er å legge økt vekt på kravet til proporsjonalitet ved innføring av personverninngrepene tiltak. Teknologirådet støtter en slik anbefaling fullt ut. Vi vil også stille oss bak ønsket om at det i størst mulig grad legges til rette for sporfrie/anonyme løsninger.

Ulike registreringssystemer og sikkerhetstiltak i trafikken er i utgangspunktet ikke innført for å drive overvåkning, men det er likevel grunn til bekymring. Det er for eksempel vanskelig for den enkelte å skaffe seg overblikk over omfanget av data lagret om ham eller henne i ulike systemer. Det må derfor alltid tydelig fremgå når informasjon blir registrert og lagret, og hvem som er ansvarlig for dette.

Vi vet at det alltid er fristende å bruke data fra kommunikasjon og vegtrafikk til andre formål enn det opprinnelige. Vi vil derfor presisere at det også bør være et økt fokus på minimering av data, det vil si at det ikke samles inn mer data enn det som er relevant for formålet. I dag er ikke dette alltid tilfelle.

Teknologirådet anbefaler også en formalisering av prosedyrer for å evaluere bruk og effekt av teknologier som settes inn for å bedre trafikksikkerheten. Dersom en evaluering viser at tiltaket ikke har den ønskede effekten, eller det kommer fram at det finnes alternative tiltak med like bra effekt, og som ikke krenker personvernet, må dette få konsekvenser.

Pb. 522 Sentrum
0105 Oslo

Prinsensgate 18
Norway

T: +47 23 31 83 00
F: +47 23 31 83 01

www.teknologiradet.no
post@teknologiradet.no

Helsesektoren

Personvernkommissjonen har laget en interessant og god gjennomgang av ulike registre knyttet til helsesektoren i Norge. De peker på en rekke interessante problemstillinger knyttet til slike registre, ikke minst i forhold til anonymitet for den registrerte. Helseinformasjon er svært sensitiv informasjon, og det bør således utvises stor forsiktighet i omgangen med denne informasjonen. Dette gjelder både i form av rutiner og opplæring for personell, men også i forhold til anonymisering og pseudonymisering, slik kommissjonen foreslår.

Vi ser en tendens, både i Norge og internasjonalt, til å slå sammen databaser, utveksle data på tvers av systemer og til å gi nye brukergrupper tilgang til eksisterende databaser. Det er flere personvernutfordringer knyttet til dette:

- Sammenkobling av informasjon gir et bedre bilde av en person enn når informasjonen er lagret hver for seg.
- Utfordringen øker når flere datakilder kobles sammen, ofte uten at den registrerte vet om det.
- Databaser er utsatt for formålsutglidning, dvs at de blir brukt til noe annet enn det opprinnelige formålet.
- Når data utveksles og brukes til nye formål er det enda vanskeligere å sikre at de er korrekte og oppdaterte.

Denne tendensen øker viktigheten av at borgerne kan kontrollere hvilke opplysninger som er lagret om dem, og hvordan både statlige og private datainnsamlere håndterer innsamlede personopplysninger. Personvernkommissjonen anbefaler at pasienter skal kunne få innsyn i leselogg for sine journaler.

Teknologirådet ferdigstilte prosjektet "Offentlige tjenester på internett" i 2006. Vår anbefaling er at folk gis generelt innsyn i egne data. Brukerne bør kunne følge sin egen saksgang, og de bør få tilgang til logg som viser både hvem som har opprettet, endret og gjort oppslag på informasjonen. Dette er særlig aktualisert gjennom NAV-reformen.

Omsorgssektoren

Teknologirådet ferdigstilte i 2009 et prosjekt kalt "Fremtidens alderdom". Prosjektet ser på mange av de utfordringene som er knyttet til at vi får en stadig større gruppe eldre, samtidig som det vil bli knapphet på arbeidskraft i omsorgssektoren. Gjennom å ta i bruk ny teknologi vil man kunne forbedre kvaliteten og øke produktiviteten i omsorgstjenestene. Dette feltet er ikke berørt av Personvernkommissjonen, og vi vil derfor kort gjennomgå de største personvernutfordringene knyttet til omsorgsteknologi:

Proporsjonalitet

Slik teknologi vil føre til at det settes opp elektronisk registreringer av personer i deres privatliv, at store datamengder sendes og lagres, og at flere får tilgang til sensitiv personinformasjon. Her er proporsjonalitetsprinsippet vensentlig. I takt med innføringen av omsorgsteknologi vil man trenge klare retningslinjer i forhold til hva slags registreringer som skal tillates, i hvilket omfang det kan tillates, og hvordan man kan sørge for forsvarlig håndtering av store sensitive datamengder.

Samtykke

Antall personer med demens vil øke i tiden fremover, og fordobles til rundt 135.000 i 2040 (Helse- og omsorgsdepartementet 2007). Demente pasienter har ofte redusert samtykkekompetanse, noe som gir flere utfordringer i forhold til å innføre alarmsystemer og teknisk overvåking. Av den grunn vil det være nyttig ha avklart på forhånd, mens personen fremdeles kan gi samtykke, hva slags utstyr i hjemmet eller på kroppen hver enkelt ønsker å gi samtykke til. Vi foreslår å innføre en frivillig samtykkesjekk for alle over 65 år. Sjekken skal informere om muligheter ved omsorgsteknologi ved demens, og deretter forespørre om samtykke til å innføre en del standardteknologier i boligen hvis personen skulle komme til å miste sin samtykkekompetanse. Samtykkesjekken kan utføres av fastlegene.

Konsekvensvurdering

Teknologier som tas i bruk i omsorgssektoren vil komme til å registrere, sende og lagre sensitiv informasjon direkte knyttet til personer. Det bør kreves at offentlige innkjøpere av omsorgsteknologi (ofte kommuner) gjennomfører en konsekvensvurdering for personvern. Dette innebærer bl.a. en vurdering av loggsystemer, lagrings- og slette-rutiner, muligheter og begrensninger for fjernstyring. Konsekvensvurderingen vil være en kvalitetssikring av at løsningene ivaretar personvernshensyn. I tillegg kan slike vurderinger fungere som retningsgiver for teknologiutviklere og leverandører, for hvilke krav og sjekkpunkter kundene vil være opptatt av.

Justissektoren

Justissektoren er eksplisitt holdt utenfor kommisjonens mandat, med henvisning til arbeidet som skal gjøres med personopplysningsloven. Det er imidlertid mange områder knyttet til justis hvor man gjør inngrep i personvernet eller ønsker å gjøre det, for eksempel knyttet til samfunnssikkerhet og overvåking, immigrasjon og grensekontroll, kriminalitetsbekjempelse med mer. Vi tror Personvernkommisjonens rapport ville gitt et enda mer komplett bilde av situasjonen for personvernet i Norge, dersom kommisjonen også hadde fått vurdere justissektoren. Et slik totalbilde mener vi vil være nyttig både for politikere og forvaltning, fordi det vil bidra til en bedre forståelse av hvordan små inngrep i personvernet utgjør en del av en større helhet.

Teknologirådet har gjennom prosjektet "Privacy and Security in Europe" (PRISE) utarbeidet en oversikt over sikkerhets- og overvåkingsteknologier som griper inn i personvernet. Etter 11. september 2001 har det vært økt fokus på samfunnssikkerhet og anti-terroriltak. Teknologirådet mener at det ikke nødvendigvis er slik at samfunnssikkerhet og kriminalitetsbekjempelse må gå på bekostning av personvernet. Med utgangspunkt i resultatene fra PRISE vil vi komme med følgende anbefalinger:

- Ikke finansier sikkerhetsforskning som ikke tar hensyn til personvernet
- Personvern fremmende teknologier, som anonymisering, pseudonymisering, dataminimering og lignende bør systematisk integreres ved utvikling av nye systemer
- Personvern må være et kriterium når myndigheter anskaffer nye systemer og teknologier
- Bruken og effekten av sikkerhetsteknologier må evalueres jevnlig, og manglende effekt må få konsekvenser
- Datostemple teknologier og andre virkemidler som innføres for spesifikke formål, slik at de utgår automatisk dersom det ikke aktivt tas en beslutning om at de skal videreføres

Teknologiske trender som utfordrer personvernet

Personvernkommisjonen legger stor vekt på at teknologiutviklingen utfordrer personvernet. Teknologiens inngrep i forhold som angår personvernet er, som det påpekes i rapporten, svært omfattende. Beskrivelsen av det teknologiske landskapet er god, og kommisjonen gjør en viktig jobb i å sammenfatte teknologiske trender som utfordrer personvernet og personvern fremmende teknologier.

Imidlertid medfører den svært dynamiske teknologiutviklingen at kommisjonens virkelighetsbeskrivelse per januar 2009 løpende må oppdateres og kompletteres. Man skyter her ”på et bevegelig mål”.

Et eksempel er Cloud Computing, dvs. å bruke ”skyen” (eller internett) i stedet for å ha applikasjoner installert på egne datamaskiner. Et enkelt eksempel er nettleserbasert e-post som *gmail* eller *hotmail*, men også mer komplekse forretningsapplikasjoner kan kjøres som tjeneste over internett. Cloud Computing er ikke nytt, men i personvernssammenheng er det blitt aktualisert ved at enkelte offentlige myndigheter i USA (for eksempel Washington DC) har gått over til å bruke Googles e-post og kontorstøtteapplikasjoner. Hva skjer når offentlige myndigheter ikke lenger har kontroll over alle sine data? Hvilke data er det greit å lagre i ”skyen”? Hva med informasjonssikkerheten?

I kapittel 11 påpeker Personvernkommisjonen viktigheten av at samfunnet har fokus på teknologiutviklingen, og fanger opp tendenser både når det gjelder personvern fremmende teknologier og ny teknologi som kan true personvernet. Dette er en viktig observasjon som Teknologirådet slutter seg til. Spørsmålet er hvordan regjeringen best kan sikre at teknologiutviklingen løpende kartlegges og settes under debatt.

Kommisjonen fremhever i den forbindelse ”Datatilsynets faglige virksomhet og det arbeidet som gjøres av Teknologirådet med å kartlegge og formidle teknologiutviklingen til politikere og publikum”. Videre heter det at ”det er viktig at begge organers arbeid på dette området fortsetter, og at de har tilstrekkelig med ressurser til å ivareta dette viktige arbeidet.”

Det er positivt at kommisjonen har merket seg og gjort bruk av Teknologirådets arbeid i sin rapport, og at den også peker på viktigheten av at det blir tilført nok ressurser til å fortsette arbeidet.

Teknologirådet skal ta stilling til teknologiutfordringene og de muligheter som ligger i ny teknologi på alle samfunnsområder, samt fremme en offentlig teknologidebatt og komme med forslag til tiltak. Teknologirådet må dermed til enhver tid prioritere sine tilgjengelige ressurser i forhold til aktuelle teknologiområder som nanoteknologi, syntetisk biologi, ny energiteknologi, fremtidens skole med flere.

Vår vurdering er at personvern er en viktig teknologiutfordring, og Teknologirådet har gjennom egne og internasjonale prosjekter over flere år fulgt teknologier som har innvirkning på personvernet:

- Teknologier som legger igjen elektroniske spor (med fokus på IKT)
- Elektronisk forvatning
- RFID (radiofrekvensidentifikasjon, elektroniske pass og identitetskort)
- Teknologier for samfunnssikkerhet og overvåking

- Teknologier for beskyttelse av digitale eierrettigheter (DRM)
- Helse- og omsorgsteknologier

Det er imidlertid ikke gitt at Teknologirådet kan dekke personvernspørsmål i like stor grad i fremtiden.

For å sikre en løpende vurdering av teknologiutviklingens konsekvenser for personvernet, er det derfor viktig at regjeringen bidrar med tilstrekkelige og forutsigbare ressurser til slikt arbeid, slik Personvernkommissjonen foreslår.

Med vennlig hilsen

Tore Tennøe
Sekretariatsleder

Christine Hafskjold
Prosjektleder, IKT